אלא פרת ביומי תשרי בלבד. לפי שאינו עת גשמים ולא זמן הפסדת שלגים. ולא למיסר כל הנהרות מוך מפרת אתא ולא למיסר נמי פרת בכל השנה אלא ביומי תשרי אתא דיין דכולא תשעה משום שמא ירבו נוטפים על הזוחלין היא כל שאינו בקיאים בפרת ביומי תשרי כמה היא עלייתו וכן בשאר נהרות ויודעין אנו בהם שנעולם אינו מתמעט משיעור כך ואפי' בעת יובש גדול כל שאין אנו רואים בו כי אם אותו שיעור למה נחוש לו הא ליכא למיחש לשמא ירבו נוטפין על הזוחלין. אלא שמואל תרתי קמשמע לן. חדא דנהרות שהן מכזבין מימיהן אין טובלים בהן לעולם דכיון שפעמים שמכזבים לעולם חוששין בהם לגשמים או להפסדת שלגים וכדתנן במס' פרה (פ"ח מ"ט) המים המכזבין פסולין אלו הם המים המכזבין פעם אחת בשבוע והמכזבין בפולמוסיאות ובשני בלורת כשרין והכי פירושו דכל שמכזבין אלא טענה אע"פ שאין מכזבים אלא לעתים רחוקות פעם אחת בשבוע פסולין דחיישינן שמא מי גשמים הן ואין מטהרין בזוחלין אלא פרת בכאבורן אבל המכזבין מחמת טענה כגון בפולמוסיאות ובשני בלורת כשרין ומ"ש קאמר שמואל שאין המים מטהרין בזוחלין אלא פרת וכיוצא בו שאינו מכזב לעולם ומעוטי מים המכזבין הוא דקאמר פרת ופרת וכיוצא בו קאמר. וקאמר נמי דבפרת וכיוצא בו שאינו מכזב אינו מוהר לטבול בו מן הסתם בכל השנה כולה מי שאינו בקי בו אלא ביומי תשרי כלבד לפי שביומי תשרי אינו עת גשמים ולא זמן הפסדת שלגים ולפיכך אפי' מי שאינו בקי בו אין לו לחוש שמא ירבו עליו נוטפין אבל אין ה"נ דמי שבקי בפרת וכיוצא בו כל השנה כל שהוא רואה אלא מתרבה על מה שהוא זוחל בתשרי בכדי שיהא ראוי לחוש לרבוי נוטפין טובל בו בכל השנה וכן נמי אם רואה בתשרי שמתרבה כל כך עד שאפשר לו לחוש שמא רבו בו נוטפין אפי' בתשרי אינו טובל בו אלא שמואל סתמא קאמר דמי שאינו מכיר אפי' בנהרות שאין מכזבין יש לו לחוש כל השנה כרגילתן וביומי תשרי אין לו לחוש כן נ"ל. וראיתי מי שכתב בהפך ולא נראו לי דברי: **אבוה דשמואל עביד להו לבנתיה מקוואות ביומי ניסן.** שמפני שהיה חושש להפסדת שלגים לא היה מניחן לטבול בזוחלין: **ומפני ביומי תשרי.** בנהר היה נותנן תחת כפות רגליהן משום טיט דלא ליהוי חציצה ח"נ לגיעותא בעלמא. והיה מניחן לטבול בנהר משום דביומי תשרי ליכא למיחש לזוחלין. ומאי דקאמר ביומי ניסן מניחן ועד תשרי קאמר וכ"ש בימות הגשמים כך פירשו רבותי. ואין הלשון נוח לי דהוה ליה למימר עביד להו מקוואות בבנתיה כולה שנה ומפני ביומי תשרי. לפיכך נ"ל דבנתיה דאבוה דשמואל בסתמא לא היו טובלות בנהר משום לגה אלא במקוואות שבבתיהן וביומי ניסן דרוחא עלמא היו מתחילות לטבול בנהרות והיה מתקן להם אביהם שם בתחילה ניסן מקוואות שהיו טובלות בהן עד תשרי וביומי תשרי לא היה מצריכן למקוואות משום דליכא למיחש לנוטפין ולפיכך היה מתקן להם מפני דכשעוברין ימי תשרי כבר היו חוזרות לטבול בנתיהם משום לגה: ולענין הלכה פסק ר"ת כשמואל דאמר מכריח מכריך דאע"ג דרב פליג עליה ורב ושמואל הלכה כרב באיסורי (בכורות מט:) ועוד דאבוה דשמואל נמי ס"ל כרב ואידך דשמואל נמי פליגא אדידיה אפ"ה קיימת לן כשמואל דתניא בבכורות בפ' מעשר בהמה (דף נה:) יוכל שמו ולמה נקרא שמו פרת שמימיו פרין ורבין דברי ר' מאיר וחכ"א פרת שמו שמימיו פרין ורבין מפייע ליה לשמואל דאמר שמואל נהרא מכיפיה מכריך כלומר דנהי דשמואל אמר הכי בכל הנהרות דמכיפיהו מכרכי והכא לא אמרינן הכי אלא בפרת אפ"ה מפייע ליה משום דכיון דפרת מכריך מכיפיה כולהו נהרות נמי מכיפיה דפרת הם מתברכים שהרי כל הנהרות מפרת הם נמשכים כדאמרי' התם בבכורות (דף נה.) הנודר ממי פרת אסור בכל מימות שבעולם דאפי' עיגותא דמדליין קולמי דפרת גיגהו הילכך הכא נמי מתני' מסייעא ליה לשמואל בין מדר' מאיר בין מדרבנן דרבנן נמי אמרי פרת שמו שמימיו פרין ורבין וכיון דר' מאיר ורבנן מסייעי ליה כותיה נקטינן ומנלא לפי דעת זה שלעולם טובלים בנהרות ואפי' כשמתברכין הרבה מחמת גשמים לפי שאין טפח יורד מלמעלה שאין תהום עולה לקראתו טפחיים זהו דעת ר"ת ז"ל. ומ"מ נ"ל שאף הוא ז"ל לא אמרה אלא בנהרות שאין מכזבין אבל מכזבין ליכא למימר בהו דמברכי מכיפייהו. אבל ר"ת והרב אלפסי ז"ל פסקו כרב וכאבוה דשמואל דאין המים מטהרין בזוחלין אלא פרת ביומי תשרי בלבד וקא יהיב הרמב"ן ז"ל טעמא למילתייהו דאע"ג דאמר שמואל נהרא מכיפיה מברך לא דמיון מימרא דאיסורא דהוו נהיגין בה הלכה למעשה כאבוה דשמואל דעבד לבנתיה מקוואות משום מימרא דאגדתא ושמואל נמי לאו לענין מעשה אמרה דכיון דאיהו נמי אמר אין המים מטהרין בזוחלין משמע דה"ק נהי דמדינא שרי להלכה למעשה איכא למיחש *וכדאמר בעלמא השתא דאמר שמואל אסור ותנא דבי שמואל מותר שמואל הלכה למעשה אתא לאשמועי' ואע"ג דאמר ופליגא דשמואל אדשמואל איינו לומר דתרוייהו מימרי דשמואל לא קושטא איגון אלא חדא מינייהו דאי איתא לחדא ליתא לאידך אבל אי איתא לא פליג דידיה אדידיה אלא מיתם הוא דאיש הלכה למעשה וה"נ משמע בפ' תיובתא (נדה סז.) דמייתינן מילתא דאבוה דשמואל ולא מסיימינן עלה פלוגתא דבריה אלמא שמואל נמי למעשה חיים. וכ"ת אמאי חיים כיון דר' מאיר ורבנן אמרי בברייתא דבכורות (דף נה:) דפרת מימיו פרין ורבין ורב ואבוה דשמואל נמי אמאי סברי דלאו מכיפיה מברך איכא למימר דאיגהו ידעי דאיכא תנאי בעלמא דלא סבירא להו הכי ועוד דאיכא נסחי דלא גרסי במילתא דרבנן שמימיו פרין ורבין אלא וחכ"א פרת שמו ומו לא ולפי זה מיישבת דמייתי התם לשמואל מדרבי מאיר הוא לא מדרבנן ואפ"ה שפיר דייק מדרבי מאיר כיון דרבנן לא פליגי עליה בהדיא לומר שאינו פרה ורבה ורב ואבוה דשמואל סברי דרבנן פליגי עליה ושמואל נמי מיתם הוא דחיים: **נמצא עכשיו** לפי דרך זה שהנהרות המכזבין אין טובלין בהן לא לגמי גשמים והפסדת שלגים ונהרות גדולים שאין מכזבין כל שהוא בקי בהן יודע עיקר המשכתן ביומי תשרי טובל בהן כל השנה כל שהוא רואה שאין לחוש שנתרבו נוטפין על עיקר המשכתן אבל כל שהוא רואה מתוך רביתן שיש לחוש לכך אפי' ביומי תשרי אין טובל בהן ומי שאינו בקי בהן בכל השנה כולה צריך לחוש להן חוץ מיומי תשרי כלבד שבתשרי אין הסתם אין נוטפין רבין עליהן: מיהו איכא מאן דאמר דכי מייתינן לרבו נוטפין על הזוחלין דוקא לטבול במקום שלא היתה שם זחילתו של נהר קודם לכן אבל במקום שהיתה זחילתו מתחילה אע"פ שעכשיו רבו נוטפין על הזוחלין מותר לטבול בו ומוכח לה מדתנן בפ"ק דמקוואות (משנה ז) מעיין שמימיו מועטין שרבו עליו מים שאובין שזה למקוה לטהר בתשבורן ולמעיין להטביל בכל שהוא ומדקתני שזה במקוה לטהר בתשבורן אלמא מקוה יש בו שאינו מטהר בזוחלין שאין עליו דין מעיין אלא הרי הוא כמקוה שצריך תשבורן ולמעיין להטביל בו בכל שהוא ובודאי מדקתני דשזה למעיין להטביל בו בכל שהוא ה"ה דמטהר בזוחלין כיון דתורת מעיין עליו וקשיא ריש אסיפא אלא ודאי ה"ק מעיין זה שרבו עליו מים שאובין מקומות יש בו שתורת מקוה עליהן ולריך תשבורן והיינו אותן מקומות שהוא זוחל בהן עכשיו מחמת רבוי הנוטפין ולא היה זוחל בו בתחילה ומקומות יש בו שלא נשתנה דינו מכמו שהיה אלא הרי הוא כמעיין להטביל בו בכל שהוא והיינו אותו מקום שאפי' מתחילה היה זוחל בו. והא' דלא קתני ולמעיין להטביל בו בזוחלין אי נמי דליתני בריש שזה למקוה שלריך שיעור נ"ל דתנא הכי לאשמועי' תרי דיני במקוה וכמעיין ובכל חד מכלל חברייה משמע דמדקתני ריש שזה למקוה לטהר בתשבורן מכלל שאותו מקום שבזה בו למעיין דקתני סיפא איני לריך תשבורן ומדקתני סיפא ולמעיין להטביל בו בכל שהוא דאותו ד) מקום שבזה למקוה דקתני ריש לריך שיעורא: **ומכל מקום** למדנו מזו שיש מקום במעיין שאע"פ שנתרבה מחמת נוטפין תורת מעיין עליו והיינו המקום שהיה מהלך בו מתחילתו והכי איתא בתוספתא (דמקוואות פ"ח ה"ז) דקתני התם מעיין שמימיו מועטין ורבו עליו והרמיבו מטהר

אלא פרת ביומי תשרי בלבד ‘אבוה דשמואל עבד להון מקוואות לבנתיה ביומי ניסן ומפני ביומי תשרי: אמר ‘ר' אמי אמר רב מאי דכתיב ‘ואתה בן אדם עשה לך כלי גולה זו נר וקערה ושטיח

אלא פרת ביומי תשרי בלבד. דכל ימות השנה רבין נוטפין על הזוחלין מן הגשמים שיורדין לתוכו ומן השלגים שמתפשרין כל ימות החמה אבל בתשרי כבר פסקו השלגים ונתפשרו כולן והלכו להן מטהרין הזוחלין ואין בנהרות אלא ממיו שנוטעין בלבד: **אבוה דשמואל.** סבירא ליה כאידך דשמואל: **ועביד להו לבנתיה מקוואות ביומי ניסן.** לפי שביומי ניסן רבין נוטפין על הזוחלין מחמת הגשמים שהרי כל השלגים והקרח (ה) שנתפשרו באין המים דרך ניעורות דהוו להו שאובין אבל לא באין דרך ניעורות אלא מאליהן שוטפין ובאין טובלין בהן כדאמר זבה ונדה וילדת טבילתן במי מקוה של מ' סאה ואפי' מי גשמים מכונסים שלא מלאו מים חיים אלא לזב בלבד שנאמר בו מים חיים והמפרש לא פירש הכי ולאו דוקא דכל נשים בזמן הזה זבות ניהו: **מפני ביומי תשרי.** שבתשרי מתמעטין הנהרות מן כל ימות השנה ומעלין טיט והיה נותן המפך בקרקעית הנהר שלא יכנס הטיט ברגליהן ויהא חציצה: ושטיח

מסורת הש"ס

ה) נדה סז. שבת סה. בכורות נה:. ו) נפרק יעקב חיתא רבין (אמר רב) ובכן יתבן דל"ל ואמר רבין אמר רב). ז) ול"ל לנוטפין). ד) [מכלל לאותו, רש"ס].

תורה אור השלם

ו. ואתה בן אדם עשה לך כלי גולה וגלה יומם לעיניהם וגלית ממקומך אל מקום אחר לעיניהם אולי יראו כי בית מרי המה: יחזקאל יב ג

הגהות הב"ח

(ה) רש"י ד"ה ושביל לה יכו' והקרח נתפשרו ובאין המים דרך ניעורות אם לא נאין:

גליון הש"ס

בה"ן ד"ה ולענין הלכה וכו' ובראטר בעלבא וכו'. שבת דף מ ע"ח ביצה דף כט ע"ח:

פירוש הרא"ש

אלא פרת ביומי תשרי. שהוא נהר גדול ואינו גדל אלא במטר מרובה אבל ביומי ניסן גדל פרת מרוב מטר של ימות הגשמים וכן נהרות קטנים גדלים אפילו ביומי תשרי ע"י מעט מטר ולא נהרא מכיפיה מברך לא מיפסל הנהר ממי גשמים כי רוב גידולו ממקורו: **בקואות** ביומי ניסן. לפי שיהר גדל מרוב גשמי המקום ורבו הטיטים: **ומפני** ביומי תשרי. היו טובלות בנהר והיו טובות תחלאות בגיגיו לגיעות א"ל תחת כפות רגליהם מפני הטיט אלא יתן: **נאר** ל"ש תורה בו בים. אית דגרסי נר לתת בו שמן להאיר:

מה א מיי' פ"ח מהלי' מקוואות הל' יא וס"ע שם הל' יג סמג עשין רמח טוש"ע יו"ד סי' קלח סעי' לג וסי' רח סעי' ב:

מוסף רש"י

אלא פרת ביומי תשרי. שחלו הגשמים וכנו הזוחלין עליהם ויש תורת מעיין על נהרות המושכין אלמא סבירא ליה שנדלין ממי הגשמים, ואני שמעתי בנהרות מטהרין בזוחלין, שהנוטפין שבתוכן מטהרין בריבוי הזוחלין ויתבטלו הנוטפין בהן להיות זב חבר טולין בהן בשביל הזוחלין (שבת סה:) לו: בספרת היו מימיו פרין ורבין זוחלין ונוטעין ממעיות מרובין ועוד שבשרי סוף ימי הקיץ ולא ירבו גשמים לתתן מריבה, אלמא שהרות מתרבין ממימי גשמים, ולעיל אמר מכיפיה מיברך (בכורות נה:). **מקוואות** ביומי ניסן. של מים מכונסין לו סמוך לנהר וממשיך לתוכן מי הנהר ומוטבלות שם (שבת סה.) לו: מקוה מים חיים טבעים בגת ולא היה מגיען לטבול בנהרות, שבימות הגשמים ירבו גשמים הרבה וחיים שמא ירבו מים חיים שטבעין מעבים לתוך הנהר שהם זוחלים ולא חד להן מעשה דהוו להו פסק זמנו ומוב כתיב מים חיים. ל"ל על הזוחלים על אותם שנפלו מן העבים לקרקע ומן הקרקע אחלו וקילחו לתוך הנהר, דאי לא לא נוטפים מעוס ומחלים לא מיפסלו, דאמרינן בפרק ראשון דתמורה (יב.) השאובה מיטהרת בהתפשה, דהייגו שמתפשין מים שאובים לתוך המקוה על ידי נוטרות (בכורות נה:) לו: מקוה מים מכונסין, ואינו נוטעות בנהר לפי שרבו המים בימות הגשמים בגשמים שנפלו וחיים שמא ירבו נוטפין על הזוחלין, ותנא בתר"ל לי מה מעין מטהר בזוחלין אף מקוה מטהר בזוחלין, כלומר שמטבילין במקוה עדין דרך זוחלין קודם שנקוו ומה במקוה, ת"ל אף מעין, מעין מטהר בזוחלין והמקוה מטהר בתשבורן, ומאי תשבורן דקוי וקיימי, דאין מטבילין במקוה אלא משנקוו למקוייהם ומה מזחילתן, ותנן במסכת מקוואות (פ"ה מ"ה) הזוחלין שבנהרות למעיין והנוטפין למקוה ומים הנוטפין מהרהרים הרי הן כמקוה ואין מטהרין בחזילה, הילכך ביומי ניסן שתרבה הנהר על ידי גשמים, חיים שמא רבו נוטפין שבו על חיים שבו ובטלו זוחלין ואין מטהרין את הטמא הטובל בהן דרך זחילה, וכל הנהרות לעולם הן הולכים וזוחלין לפיכך עביד להו מקוה בתשבורן לטבול בתוכו. יש מפרשים דבעינן מים חיים לזה. ולאו מילתא היא דתניא בתוספתא תומר כה מבזבה שהוא טשון מים חיים כו' (נדה סז.).

ומפני ביומי תשרי. שטובלות בפרת ומפני הטיט שלא יהא חציצה נוטות המפך תחת הרגליהן (שבת סה.) כשהיו טובלות בנהר ביומי תשרי, היה עושה להן מחצלות של קנים שקורין קלי"ס, ומשליכן לתוך המים ועומדות עליהן וטובלות, לפי שביומי תשרי יש טיט רך בנהרות אלא שפתם וחושש שמא יעלה טיט כל רגליהן ויהיה חולן (בכורות נה: וכע"ז נדה שם).

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com